

IGRZYSKO (47) *sb n*

sg N igrzysko (8). $\diamond$ *G* igrzyska (1). $\diamond$ *A* igrzysko (10). $\diamond$ *I* igrzyskiem (7). $\diamond$ *L* igrzysku (2). *pl N* igrzyska (3). $\diamond$ *G* igrzysk (5). $\diamond$ *A* igrzyska (9). $\diamond$ *I* igrzyskami (4). $\diamond$ *V* igrzyska (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Zabawa, rozrywka; ludus, ludicrum Cn (12) :

W połączeniach szeregowych (3): BielSpr 3v; RybGęśli A3; WSzytkie vczćiwe zarty y wšzytkie rádości/ Ktore nie nárufzaćie mądrym poczćiwości. Y wefela y śmiechy/ Muzyki wydworne/ Igrzyfká/ Ikoki/ Tańce y pieśni wyborne. Wšzytkie fię bez odwłoki w dom ten cny poznoście SkorWinsz A2.

Wyrażenie: »dziecinne igrzysko« [szyk 2 : 1] (3): [Antonius] dziećinnych fię igrziłk/ ftátek nád látá záchowuiąc/ wiárował. SkarŻyw 411, 388 marg. Cf »maszkara abo dziecinne igrzysko«.

Szeregi: »maszkara abo dziecinne igrzysko« (1): tedy ten żydowłki łzábát/ ieft iedną málzkarą/ abo dziećinnym igrzyłkiem/ bes skutku y chwały Bożey. CzechRozm 72.

»igrzysko i zabawa« (1): [Dunstanus] igrzyłk fię y zábaw młodzińłkich wiárował. SkarŻyw 507.

W przen (3) : KochPs 156; Nowe igrzyłko łobie fortuná zmyśliłá/ Ktorych miawłszy ná wierzchu/ niłko ie zrzuciłá. KmitaSpit C6; [ta ryba] wplłynawłszy ná wierzch wypręży fię opák/ Y położy fię ná xtałt okrętu wznák. [...] Da z łobą frogim wiátrom co chcą broić/ Igrzyłko ftroić. KlonFlis E4.

a. Rozpustne zadawanie się męszczyzn z kobietami (2) : *Górndworz Aa7; W rycérłkim domu dwu piennężnych Zážywał pánien/ w téy grze dość dobrze potężnych [...] to nie częfto bywa/ by w igrzyfká tákié Mężczyzny wywabiály białégłowy iákié/ Y włtydu záprzedáyné co żywność ztąd máią: Nie oné/ ále onych záfwe z tym łzukaią. GosłCast 50.*

2. Widowisko; spectaculum, munus Cn (13) : *[Tytus] łprawował igrzyłko/ iáko v nich obyczáy był/ [...] ná którym wiele Żydow pomordowano miałto iedney krotofile/ gdy ie miedzy Niedźwiedzye álbo Lwy miotano. BielKron 147; SkarŻyw 532; Hiłtricus – Das zu denen/ so sich in Schawspielen üben/ gehört. Przinalezáći do igrzysk. Calep 485b.*

»w igrzysku być« = być widzēm igrzysk (1): Gdy w igrzyłku ludzie byli/ Ná rozliczną grę pátrzyli. Orzeł łie tám z gory łpuscił/ A ftároście pierzcien łchwycił: Y vpuscił go iednemu/ W łono z ludzi vbogiemu. BierEz E3v.

Wyrażenie: »igrzyska błazeńskie« (1): [Domicyjanus] igrzyfká błazeńłkie ktore bywały z dawná/ zápowiedzyał BielKron 148.

Szereg: »widoki i igrzyska« (1): dwieście łześcdzieśiát y dwu Chrześciánow [...] w pętách wywiedziono ná plác/ y tám ie/ czyniác ludziom widoki y igrzyfká/ żołnierzom włtrzelác kazał Kłaudius [!]. SkarŻyw 62.

a. Zapasy, zawody, ćwiczenia; (ludorum) certamen, agon gymnicus Cn (7) : *widząc te Turnieie konne iákich we Włofzech vżywaią/ powiedział. Ná igrzyłko to práwi przywiłtłzym/ á ná o płatne máło. Górndworz Q7.*

Zwrot: »czynić igrzyska« (1): Iednego czáfu przyłzli [czarci] iáko wielkie wołłko iezdnych: y obłtąpili iego [św. Wilhelma] komorkę/ y czynić igrzyfká poczłeli/ goniác do łiebie z drzewy SkarŻyw 167.

Wyrażenia: »igrzyska pospolite« (1): Bliŝko kościoła Świętej Zophiey/ igrzyŝkǎ poŝpolite były íprǎwowǎne/ ktore kościelnemu pokoiowi/ y ípiewǎniu przelkadzǎły *SkarŻyw* 89.

»rycerskie igrzyska« (1): długo kǎżdego dnia tańce y krotochwile rozmaíte/ gonitwy/ ízermowǎnia/ y iníŝe Rycerŝkie igrzyŝkǎ były íprǎwowǎne. *StryjKron* 727.

Szereg: »igrzyska i gonitwy« (1): íŝ na tym mieýŝcu gdzie te igrzyŝkǎ y gonitwy czyniono/ był rytý obraz Cefarzowej Eudoxyey: wzięła to łobie zǎ krzywdę *SkarŻyw* 89.

W przén (1) : W bębny/ trǎby/ niech grǎiǎ. Lecz nie tǎk iǎk bywa/ Kiedy Mars vzbroyony íwé igrzyŝkǎ miéwa. [...] Ale tǎk/ iǎko zwykło nowo obrǎnému/ Rǎduycie íe ípiéwǎiǎc małżonkowi cnému. *OstrEpit* A2.

Przen: Dyskusja, spór (1) : Niechcę Mił: P. Woiewodźicze z Katonem o lichfie tu mowić: bo widzi kǎżdy/ że z Varronem opifǎnie goípodǎrŝtwǎ zǎczynǎiǎc łami w vcźciwoŝci życia ludzie mieć chcǎ [...]; ǎle w igrzyŝko pomowilbým z nim: Rozum y dowćip kǎżdy/ nie frimǎrk ǎlbo nie lichfǎ? *GostGospSieb* +2v.

3. *Sztuczki, kuglarstwa* (4) : [Cygani] rozmaitym ízyderŝtwem íe obchodzǎ/ końmi frymǎrczǎ/ miedz pozłociwíŝy/ żelǎzo poŝrzebrzywíŝy/ przedǎiǎ [...] y rozmaíte igrzyŝkǎ wymyŝlǎiǎ/ ǎby tym prace wíŝli/ ǎ nic nigdy nierobili *BielKron* 262.

Wyrażenie: »szatańskie, dyjabelskie igrzysko« (2 : 1): *KrowObr* 87; *WujJud* 205; Rozumiemy tǎkowe okǎzo- wǎnie być ízǎtǎńŝkiem igrzyŝkiem y ofzúkǎniem ludzi/ ktory íe może y w Angiołǎ íwiǎtłóŝci odmienić/ ǎby thǎk wiǎrę nǎŝę mógl ku wǎtpliwóŝci przywieŝć/ ǎlbo nieiǎko zniŝczyć. *WujJudConf* 204v.

4. *Żart, żartowanie, igraszka, kpina, urǎgowisko* (5) : Chćiałem wyǎzić íczęŝcia odmienného Obraz/ [...] Dziŝ íeŝt [Jeftes] Hetmǎnem ławnym/ iutro ímiéchem Nieprzyǎcieliŝkim/ y ludzkim igrzyŝkiem. *ZawJeft* 3.

igrzysko czego (1): Iudaíŝzowŝki to kontrǎkt/ iǎwne nǎsmiewiŝko: Y małżeńŝkiey íwiǎtoŝci wǎŝciwe. igrzyŝko. *KlonWor* 69.

igrzysko z kim (1): Więc y tych ktorzy miłóŝć/ ǎ zǎchówǎnie máiǎ/ tykǎć nie trzebǎ/ zwǎłzczǎ moŝnych/ bo igrzyŝko z nimi íeŝth niebeŝpieczne. *GórńDworz* O3.

W przén (2) : Słufznie przykǎdem Lefzek krol cnotliwy, Niech tobie będzie kǎżdy człecze zywy. Ktore doznowíŝy rozných igrzyŝk íego [íczęŝcia], Zǎbity nǎwet, tenći zyŝk miał z niego *KlonKr* D2v.

Wyrażenie przyimkowe: »z igrzyskiem« (1): Teraz mię frogie íczęŝcie nǎwǎłnoŝciǎ íwoiǎ/ zrzuciło prǎwie z gory y z nǎdźieiǎ moiǎ. Wyniówíŝy mię wyŝoko nǎ doł mię z igrzyŝkiem Pchnęło: wiodǎc myŝli nie opǎk zǎnǎmiéwiŝkiem. *ZawJeft* 38.

5. *Niewǎżna, błǎha sprǎwa, rzecz; drobnostka, błǎhostka, przedmiot zabawy, zabawka* (13) :

Zwroty: »[co] zǎ igrzysko sobie mieć« (2): *GórńDworz* Kv; poŝpolicie przyŝięgę [u sǎdów] zǎ igrzyŝko łobie máiǎ. *PowodPr* 48.

»zǎ igrzysko stǎć« = *być igrzyskiem* (1): Y ícrutinia ktore to nǎprǎwić miǎły [...] tedy teŝ zǎ igrzyŝko ítoiǎ *PowodPr* 68.

Wyrażenie: »dziecinne igrzysko« (1): zá pracą fwoię/ y robotę/ ftáry zakon doczeńne miał korzyści: ziemię opływaiącą mlekiem y miodem/ fpokoyne ná tym świecie pomieszkanie/ fławę y gorę nád inne narody/ y inne dziećinne igrzyfká. *SkarŻyw* 3.

Szereg: »żart a jakoby igrzysko« (1): w teyże Rzeczypołpolitey iemu [*panu*] ieft żárt/ á iákoby igrzyfko/ zábić ciebie [*iocus est et ludus te occidisse*]/ á tobie to zá główny wyftępek poczytáią/ ieśli go zábijefz/ álbo ránifz. *ModrzBaz* 71.

W przen (8) : To nas okrutny Amon w gniewie fwoim/ Miéwał igrzyfkciem zá podániem twoim *ZawJeft* 18; Drzewá/ ktore fię iuż rozftáło z Łądem Iuż drzewem nie zow/ ále ie zow Prądem. Co ie iuż trudno Wiśle wyiác z gárdlá/ [...] Iuż to iey korzyść/ iuż to ostry pyfkciem Wyrylá fobie/ iuż to iey igrzyfkciem Będzie ná wieki *KlonFlis* F2v.

igrzysko komu (2): Skrzydlámy pląfzą po pod niebiu ptacy/ Tám bez fráfunku y bez wielkiey pracy/ Iuż fobie gorą/ iuż buiáią niľko/ Wiátrom igrzyfko. *KlonFlis* B4v; *KlonWor* 40.

Przysłowie: Człowiek bożé igrzyfko. Nie rzekl iáko żyw żaden wietfzý prawdy zwieká/ Iáko kto názwáł bożym igrzyfkciem człowieká. *KochFr* 128; Dziwnie to prawdy bliľko/ Ze człek Bożé igrzyfko. *KochPieś* 27. [*Ogóľem 3 r.*].

Zwrot: »mieć [co] sobie za igrzysko« (1): [*Fortuna*] ma tho fobie zá igrzyfko/ podnieść kto fie iey podobá/ áż pod obłoki/ człowieká niegodne^{go}/ nikczemnego: á záię pogrążyć do dná [...] te/ ktorzy byli godni wyfokiey ftolice. *GórnDworz* D3.

Wyrażenie: »bezecne igrzysko« (1): Bez pogrzebu y oney ořtátniey pořługi/ Będzie [*trup złodzieja*] wiátrom bezecne igrzyfko čás dľugi. *KlonWor* 40.

6. [Miejsce tokowania gľuszców i cietrzewi: Gľufzczá ná igrzyfku iákim fpořobem mařz vřć álbo vřkákác. *CygMyřľ* A2v; Dořtániefz ich teř y přęřynkámi czyniác pářiefzki ná igrzyfku. *CygMyřľ* B, A2v, B.]

Synonimy: 1. zabawa; 2. dziwowisko, przedstawienie, teatrum; a. ćwiczenie, gonitwa, zapasy; 4. figiel, krotochwila, nařmiewisko, pořmiechowisko, pořmiewisko, szyderstwo, żart; 5. drobiozg.

Cf **GRZYSKO, IGRA, IGRACZKA, IGRANIE, IGRASZKA, IGRZYSZCZE, NAIGRZYSKO**